Рецензія

на дисертаційну роботу

Мігулки Ольги Олексіївни на тему

«Оцінка ефективності лізингових операцій»,

поданої на здобуття наукового ступеня

доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дослідження

Швидкі темпи поширення лізингу як особливої форми залучення капіталу в Україні потребують розроблення вітчизняних методик його аналізу та оцінки. В сучасних умовах грошових відносин рівень розвитку лізингового бізнесу значною мірою визначає реальні можливості української економіки. Паралельно з цим лізинговий бізнес, як один із секторів економіки досить чутливо реагує на вплив економічних циклів кон'юнктури і фінансових криз. Тому суспільство, в першу чергу зацікавлено в підвищенні ефективності фінансових інститутів, зокрема їх платоспроможності, ліквідності, а також в дотриманні допустимого ступеня ризику за різними видами їх діяльності. Через це сьогодні виникла гостра потреба в розробленні моделей та методів оцінювання, прогнозування та моделювання ефективності функціонування лізингових компаній, які розроблені на українському статистичному матеріалі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Мігулки Ольги Олексіївни виконана в рамках тем Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка: «Соціально-економічні системи в умовах глобалізації: проблеми моделювання та управління» (0116U008869) та «Механізм управління ефективністю та стійкістю функціонування соціально-економічних систем в умовах трансформації економіки України» (0122U001528). Особисто здобувачем

запропоновано підхід до оцінювання та управління ефективністю діяльності лізингових компаній на основі SFA та DEA моделей, а також розроблено методику порівняння ефективності лізингової та кредитної угоди з допомогою внутрішньої норми прибутковості та дисконтування вартості відповідних грошових потоків.

Структура роботи, оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг основного змісту роботи становить 194 сторінки і містить 47 таблиць та 20 рисунків. Список використаних джерел налічує 169 найменувань на 17 сторінках, 6 додатків розміщено на 15 сторінках.

В першому розділі роботи представлено теоретичні та методичні основи оцінювання ефективності лізингових операцій та розкрито економічну сутність ефективності лізингових операцій. Авторка описаласучасні методології оцінювання ефективності лізингового бізнесу, проаналізувала сутність та методи класифікації ризиків фінансового лізингу, було висвітлено особливості функціонування лізингового бізнесу в епоху цифрової економіки.

У другому розділі проведено оцінку ефективності функціонування лізингових компаній України з допомогою розроблених DEA моделей; запропоновано підхід до оцінювання ефективності функціонування лізингових компаній на основі середнього значення оцінок DEA моделей; розроблено метод оцінювання ефективності діяльності українських лізингових компаній з допомогою запропонованих авторкою SFA моделей.

У третьому розділібуло розроблено інструментарій оцінки ефективності лізингових операцій лізингоодержувача на основі аналізу часових рядів, згенерованих лізинговою угодою, побудовано моделі панельної регресії для визначення факторів, які впливають на ефективність функціонування лізингових компаній України та детермінант ефективності масштабу функціонування вітчизняних лізингових компаній.

Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна

Основними науковими результатами дисертаційного дослідження можна вважати:

1. вперше розроблено підхід до оцінювання ефективності діяльності лізингових компаній на основі визначення середнього значення VRS та CRS ефективностей (стор. 102-106), що дозволило отримати комплексну оцінку ефективності, яка враховує більше факторів ніж при традиційному DEA аналізі та є менш чутливою до вибору вхідних та вихідних змінних;
2. побудовано метод комплексного оцінювання ефективності функціонування українських лізингових компаній у вигляді середнього значення ефективності за прибутком та за витратами, які отримано на основі запропонованих SFA моделей (стор. 111-130);
3. удосконалено підхід до оцінювання ефективності лізингової угоди на основі порівняння як теперішніх вартостей грошових потоків, так і внутрішніх норм прибутковості при лізинговій та кредитній угоді. Було розроблено відповідний математичний інструментарій визначення реальної вартості придбаного обладнання при обох варіантах фінансування, який враховує мінімальну суму орендних платежів, непередбачувану орендну плату, відшкодування страхових платежів за договором страхування об'єкта лізингу, вартість послуг, що підлягають сплаті лізингодавцю, податки і гарантовану ліквідаційну вартість (стор.150 -163);
4. удосконалено підхід до визначення детермінант ефективності масштабу діяльності українських лізингових компаній на основі розробленої моделі панельної регресії з фіксованими ефектами (стор. 180-183);
5. дістав подальшого розвитку існуючий понятійно-категоріальний апарат аналізу ефективності лізингових операцій та теоретико-

методичні засади класифікації та управління ризиками лізингової угоди (стор. 26-30).

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, наведені у дисертації, мають теоретичну та практичну цінність. Отримані здобувачем результати є вагомим внеском до існуючих підходів та математичного інструментарію оцінювання ефективності лізингових операцій та лізингового бізнесу.

У дисертаційному дослідженні розроблено теоретико-методичне забезпечення та відповідний інструментарій оцінювання ефективності лізингових операцій.

Варто виокремити наступні результати роботи, які становлять теоретичну цінність:

1. систематизовано та узагальнено існуючі науково-методичні підходи, що використовуються при визначенні та оцінюванні ефективності лізингових операцій;
2. розроблено моделі оцінювання ефективності діяльності лізингових компаній на основі SFA-аналізу;
3. розроблено підхід до оцінювання ефективності роботи лізингових компаній, який узагальнює результати низки запропонованих DEA моделей;
4. проаналізовано ефективність масштабу діяльності українських лізингових компаній з допомогою DEA - аналізу;
5. розроблено метод оцінки ефективності лізингової операції на основі визначення внутрішньої норми прибутковості та теперішньої вартості грошових потоків;
6. побудовано економетричні моделі визначення детермінант ефективності функціонування лізингових компаній;

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що розроблений комплекс економіко-математичних моделей оцінювання та аналізу

ефективності лізингового бізнесу, що створює наукове підґрунтя національним та міжнародним регуляторам для удосконалення системи стратегічного управління лізинговою діяльністю.

Теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші прикладні результати наукових досліджень, викладені в дисертаційній роботі, знайшли практичне застосування в діяльності лізингових компаній при формуванні портфелів активів та пасивів лізингових компаній, визначенні необхідних ресурсів для підвищення ефективності їх діяльності, що підтверджується відповідними актами та довідками про впровадження та використання отриманих у роботі результатів.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Теоретичні положення, методичні підходи, висновки та рекомендації, які змістовно розкриті в дисертації Мігулки О.О., є достатньо обґрунтованими та достовірними. Це підтверджується методологічною основою проведеного дослідження, в основу якої було покладено загальнонаукові методи дослідження: перехід від абстрактного до конкретного, історичний, логічний, аксіоматичний, системно-структурний, математичний з допомогою яких було зроблено аналіз сутності ефективності діяльності лізингових компаній та сформовано теоретико-методологічні положення її оцінювання.

У процесі дослідження автором опрацьовано фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних вчених, напрацювання наукових шкіл з проблем оцінювання ефективності лізингових операцій, законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Національного банку України. Інформаційною базою дослідження є статистичні дані Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців», Державного комітету статистики України, Європейського статистичного агентства, European Federation of Leasing CompanyAssociations, Leaseurope та дані міжнародних рейтингових

агентств Standard &Poor's, Fitch таMoody's, матеріали періодичних видань та засобів масової інформації, ресурси мережі Інтернет.

Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача

За темою дисертації автором опубліковано самостійно та у співавторстві 16 друкованих наукових працях, серед яких 8 статей у наукових фахових виданнях, з них 2 у виданнях, що входять до наукометричної бази даних Web of Science,8 матеріалів конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 7,2 друк. арк., з яких особисто автору належить 6,2 друк. арк.

Публікації здобувача відповідають встановленим вимогам, в них у повній мірі розкрито основні положення дисертаційного дослідження, які виносяться на захист, висвітлено суть наукової новизни проведеного дослідження.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Подана на розгляд дисертація Мігулки Ольги Олексіївни за змістом, структурою та оформленням робота відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, містить усі необхідні структурні елементи та включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота написана українською мовою, з дотриманням основних вимог наукового стилю викладання матеріалу.

Слід відзначити системний характер роботи. План дисертації в цілому складений вдало, структура роботи є логічною. В ній чітко сформульовано актуальність теми, мету і завдання дослідження, обумовлені об'єктом і предметом аналізу, сукупністю методів і засобів наукового пошуку, а також обґрунтовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

Дискусійні положення, зауваження та недоліки

Високо оцінюючи результати дослідження і відзначаючи достатнійрівень обґрунтованості теоретичних, методологічних та прикладнихположень дисертаційної роботи, її цілісність та логічність викладуматеріалів, доцільно звернути увагу на низку зауважень, деякі дискусійніположення дисертаційної роботи та певні недоліки в ній, а саме:

1. Авторка у своєму дослідженні акцентувала основну увагу розробленню інструментарію оцінки ефективності лізингових операцій лізингових компаній. Проте комерційні банки теж є активними учасниками ринку лізингу і варто було б долучити до дослідження ефективності не лише лізингові компанії, але й українські банки.
2. Враховуючи значний вплив карантинних обмежень на функціонування малого та середнього бізнесу, доцільно було б більше уваги приділити аналізу впливу пандемії COVID 19 на функціонування лізингових компаній та яким чином це відобразилось на їх рентабельності та ефективності?
3. Додаткової аргументації потребує висновок автора на стор. 186, що із зростанням розміру лізингової компанії знижується ефективність функціонування таких компаній.
4. У роботі авторкою розроблено метод та відповідний інструментарій оцінки внутрішньої норми прибутковості IRR та теперішню вартість NPV грошових потоків при лізингу та кредиту, проте не чітко описано пріоритетність їх використання при прийнятті інвестиційного рішення.

Слід відзначити, що вказані зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку роботи Мігулки О.О., виконану на належному теоретико-методологічному і методичному рівні, а значна їх частка може сприйматися радше як рекомендації щодо подальших наукових пошуків.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Мігулки О.О. являє собою логічно завершене, самостійно виконане дослідження. Зміст дисертації відповідає всім поставленим завданням на початку дослідження та меті у повному обсязі. Наукові положення, що представлені у роботі містять наукову новизну та є повністю відображеними в міжнародних та українських наукових виданнях. За кількістю та обсягом наукові публікації відповідають чинними вимогам українського законодавства щодо можливості присудження наукового звання доктора філософії. Текст дисертації виконано науковим стилем, логічно структуровано, містить необхідну для дисертації кількість висновків, кожен етап дослідження має вхідну статистичну базу з відповідними посиланнями на першоджерела. Зміст та напрям наукового дослідження відповідає профілю спеціальності 051 «Економіка».

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Мігулки Ольги Олексіївни на тему «Оцінка ефективності лізингових операцій» за змістом та оформленням відповідає чинним вимогам «Порядку присудження ступеня доктор філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», що затверджено Постановою № 44 Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року та вимогам щодо оформлення дисертації (Наказ МОН № 40 від 12.01.2017 року), а її авторка, Мігулка Ольга Олексіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,

професор кафедри математики та економіки

Дрогобицького державного педагогічного

університету імені Івана Франка Любов КВАСНІЙ

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Підпис Квасній

ЗАСВІДЧУЮ

вчений секретар

Вченої ради